

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. 1197

Дата: 18.09.2017 г.

ДО
ОБЩО СЪБРАНИЕ НА
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ
НА ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

ДОПЪЛНИТЕЛНО
СТАНОВИЩЕ

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

по тълкувателно дело № 1/2017 г.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

С Разпореждане на Председателя на ВКС от 24.01.2017 г. е образувано тълкувателно дело №1/2017 г. по описа на Общото събрание на съдиите от Търговска колегия на ВКС по въпроси от производството по търговска несъстоятелност.

С Разпореждане на Председателя на ВКС от 17.05.2017 г. е допълнено разпореждане от 24.01.2017 г. за образуване на тълкувателно дело №1/2017 г., с което в последното са включени четири допълнителни въпроса, свързани с производството по несъстоятелност.

На основание чл. 129, ал. 4 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) излагам на вниманието Ви становище по допълнително поставените за тълкуване въпроси, предмет на образуваното тълкувателно дело № 1/2017 г. по описа на ОСТК на ВКС.

1. По първия допълнителен въпрос: От кой момент тече срокът по чл. 698, ал. 1 ТЗ за предлагане на оздравителен план: от момента на

обявяване в търговския регистър на Определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в срока по чл. 685 ТЗ, или след обявяване в Търговския регистър на Определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в допълнителния срок по чл. 688, ал. 1 ТЗ?

1.1. Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкувателно решение:

Според Решение № 490/12.07.2005 г. на ВКС по т.д. № 660/2004 г. срокът за предлагане на оздравителен план по чл. 698, ал. 1 ТЗ не е нито преклузивен, нито давностен, но тъй като разпоредбата не може да се тълкува разширително, не може да се приеме, че едномесечният срок започва да тече от постановяване на Определенията на съда, с които допълва първоначално одобрения списък на вземанията, предявени в срока по чл. 685 ТЗ.

Обратното разбиране – че срокът започва да тече след като съдът одобри и списъка на допълнително предявените вземания в срока по чл. 688, ал. 1 ТЗ, се поддържа в Определение № 720/29.03.2012 г. по т.д. № 1124/2012 г. на САС и Определение № 410/18.08.2016 г. по т.д. № 563/2016 г. на ПАС, в което е прието, че „планът за оздравяване следва да включва всички кредитори с предявени и приети (включени в одобренията от съда списъци към момента на внасяне на плана) вземания, а законодателят предвижда такива да бъдат не само кредиторите, които са предявили своите вземания в срока по чл. 685, ал. 1 ТЗ, и кредиторите по чл. 687 ТЗ, но и кредиторите, които са предявили своите вземания в срока по чл. 688, ал. 1, изр. 1 ТЗ ... За кредиторите по чл. 688, ал. 1 ТЗ предвиденото от законодателя ограничение е само това по чл. 688, ал. 2 ТЗ и е несъмнено, че тези кредитори не са изключени от участие в оздравителното производство”.

1.2. Становище по поставения въпрос:

Считаме за правилно разбирането, че срокът по чл. 698, ал. 1 ТЗ за предлагане на оздравителен план започва да тече от обявяването в търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания по чл. 692 ТЗ, с което определение съдът одобрява и списъка на приетите вземания в срока по чл. 688 ТЗ.

Съображенията ни за това разбиране са следните:

1.2.1. Оздравяването е посочено като една от целите на производството по несъстоятелност (чл. 607, ал. 1 ТЗ). Оздравителното производство е алтернатива на обявяването на длъжника в несъстоятелност и последващото осребряване на неговото имущество.

Няма съмнение нито от правна, нито от икономическа гледна точка, че оздравяването е по-добрия вариант за развитието на производството по

несъстоятелност, тъй като при него принципно се запазва целостта на предприятието, неговия бизнес, клиента, работни места. В производството по оздравяване следва бъдат гарантирани и правата на кредиторите с оглед удовлетворяване на вземанията им, затова е предвидено оздравителния план да се приема именно от кредиторите. Казано иначе понеже оздравителното производство предполага доброволно уреждане на отношенията длъжник-кредитори, то е за предпочитане пред процедурата по осребряване на имуществото на длъжника и принудителното удовлетворяване на кредиторите, което е продължително и скъпо.

Провеждането на оздравителното производство е насочено към прекратяване производството по несъстоятелност чрез оздравителен план, който се приема от кредиторите и се утвърждава от съда при предвидените в закона предпоставки (чл. 703-705 ТЗ).

Утвърденият от съда по несъстоятелността оздравителен план е задължителен за длъжника и за всички кредитори, чиито вземания са възникнали преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност – чл. 706, ал. 1 ТЗ. Понеже оздравителният план е задължителен, трябва да бъде осигурена възможност за ефективно участие в оздравителното производство на кредиторите, чиито вземания са възникнали преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, които ще бъдат засегнати от плана.

1.2.2. Вземанията на кредиторите, които са възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, следва да бъдат предявени в едномесечен срок от вписване в търговския регистър на решението за откриване на производството по несъстоятелност, както предвижда чл. 685, ал. 1 ТЗ.

Законодателят, обаче, е предвидил кредиторите, които са пропуснали срока по чл. 685, ал. 1 ТЗ да предявят вземанията си, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, да могат да предявят вземанията си в допълнителен срок по чл. 688 ТЗ – не по-късно до два месеца от изтичане на първоначалния едномесечен срок.

Кредиторите с предявени вземания по чл. 688 ТЗ участват на общо основание в производството по несъстоятелност и не понасят никакви други санкции освен невъзможността да оспорват вече приети вземания и извършени разпределения на имущество, ако има такива, като понасят за своя сметка и разноските по приемане на вземанията им.

Пропускането на срока по чл. 688, ал. 1 ТЗ, води до невъзможност тези вземания да бъдат предявени и кредиторите да участват в производството по несъстоятелност с тях. Така на практика с изтичането на тримесечен срок от вписване в търговския регистър на решението за откриване на производството по несъстоятелност, всички кредитори с вземания, възникнали до датата на откриване на производството се

лишават от възможност за участие в него, независимо от начина, по който то ще се развие – чрез оздравително производство или с последващо осребряване на длъжника след обявяването му в несъстоятелност.

Или с изтичане на тримесечен срок от откриване на производството по несъстоятелност се преклудира възможността на всички кредитори с вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, да предявят вземанията си и съответно да участват в производството по несъстоятелност.

1.2.3. Съдът по несъстоятелността одобрява с определение списъците на приетите вземания, предявени както в срока по чл. 685 ТЗ, така и в допълнителния срок по чл. 688 ТЗ, като режимът на оспорване и одобряване на списъците е еднакъв.

Поради кратките законови срокове за предявяване на вземанията, твърде често в практиката съдът по несъстоятелността се произнася с едно определение по чл. 692 ТЗ за одобряване на списъците на приетите вземания и в срока по чл. 685 ТЗ, и в срока по чл. 688 ТЗ.

При положение, че оздравителният план е задължителен за всички кредитори с вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност (чл. 701, ал. 1 ТЗ), които могат да бъдат предявени в сроковете по чл. 685 ТЗ и 688 ТЗ, не би следвало да има каквото и да било съмнение, че срокът за предлагане на оздравителен план, няма как да тече от първото определение по чл. 692 ТЗ, с което се одобрява списъка на приетите вземания по чл. 685 ТЗ, а следва да тече от датата на определението по чл. 692 ТЗ за одобряване на списъка на вземанията, приети и в допълнителния срок по чл. 688 ТЗ. Защото едва от този момент става ясен кръгът на кредиторите, които ще участват в оздравителното производство, размера на вземанията и привилегиите им, които следва да бъдат зачетени при евентуалното оздравяване на длъжника, и за които оздравителният план ще бъде задължителен.

1.2.4. Разбирането, че срокът за предлагане на оздравителен план започва да тече датата на определението за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в срока по чл. 688 ТЗ, се подкрепя и при исторически анализ на разпоредбите, касаещи предявяването и приемането на вземанията.

Първоначално (в редакцията при приемане на ТЗ от 1991 г.) разпоредбата на чл. 685 ТЗ е предвиждала вземанията да се предявяват в едномесечен срок от обнародване на съобщението за откриване на производството по несъстоятелност. Разпоредбата на чл. 688 ТЗ не съдържаха никакво времево ограничение за допълнително предявяване на вземания, като всички вземания, предявени след срока по чл. 685 ТЗ се вписваха в списъка на предявените вземания и се приемаха по предвидения към онзи момент ред. Затова и обяснимо в съдебната практика се приемаше, че срокът за предлагане на оздравителен план тече

от определението на съда за одобряване списъка на приетите вземания, предявени в срока по чл. 685 ТЗ.

След изменението на ТЗ, извършено с ДВ, бр. 84/2000 г., за първи път се въведе в чл. 688 ТЗ времево ограничение за предявяване на вземанията, възникнали до датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност. От този момент се проведе и ясно разграничение между кредиторите с вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност (т.нар. стари кредитори) – за които изтичането на срока по чл. 688 ТЗ имаше за последица невъзможност да предявят вземанията си и да участват в производството, и кредиторите с вземания, възникнали в хода на производството, които могат да предявяват вземанията си без ограничения в срока.

С изменение на чл. 700, ал. 1 от ТЗ, извършено със ЗИДТЗ, обн. в ДВ, бр. 101/2010 г., бяха променени изискванията към съдържанието на оздравителния план, като разпоредбата на т. 1 на чл. 700, ал. 1 ТЗ изрично предвиди, че планът трябва да предвижда „степенна на удовлетворяване на вземанията, включени в одобрените от съда списъци към момента на внасяне на плана.” Употребеното от законодателя множествено число „списъци” (а не „списък” или „списък по чл. 685 ТЗ”, например) не е случайно, а държи сметка, че в уредбата към 2010 г. вече се изготвят два списъка на кредиторите с приети вземания, възникнали преди датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност – кредиторите, предявили вземанията си в срока по чл. 685 ТЗ, и кредиторите, предявили вземанията си в срока по чл. 688 ТЗ.

Понеже вземанията на всички тези кредитори се засягат от плана (чл. 706, ал. 1 ТЗ), то законът им гарантира участие в оздравителното производство (чл. 703, ал. 6 ТЗ), включително въвежда като съществено изискване към съдържанието на плана да предвижда степента на удовлетворяването на вземанията (чл. 700, ал. 1, т. 1 ТЗ). Няма как да се предложи оздравителен план с необходимото по закон съдържание, ако не е приключила процедурата по предявяване и приемане на вземанията, възникнали до датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност, защото целта и на оздравителното производство е кредиторите да получат справедливо удовлетворяване за вземанията си.

Ето защо считаме за правилно разбирането, че срокът за приемане на оздравителен план би следвало да тече от датата на определението на съда по чл. 692 ТЗ за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в срока по чл. 688 ТЗ.

2. По втория допълнителен въпрос: Подлежи ли на обжалване определението по чл. 674 ТЗ, с което съдът по несъстоятелността отказва свикване на събрание на кредиторите?

2.1. Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкуване:

В част от съдебните актове се приема, че определението на съда по несъстоятелността, с което е отказано свикване на събрание на кредиторите, не прегражда на по-нататъшния ход на делото, поради което и не подлежи на обжалване. В този смисъл са Определение № 457/11.07.2013 г. на Варненски апелативен съд по в.ч.т.д. № 458/2013 г. и Определение № 587/15.09.2016 г. на Варненски апелативен съд по в.ч.т.д. № 541/2016 г.

В други съдебни актове се разглеждат по същество жалбите срещу определения по чл. 674 ТЗ за отказ да бъде свикано събрание на кредиторите или отказ да бъдат включени определени въпроси в дневния ред на събранието, като се приема принципната обжалваемост на тези актове – така Определение № 1259/26.05.2014 г. на САС по ч.т.д. № 1400/2014 г. Върховният касационен съд също е приел в Определение № 62/15.01.2014 г. по ч.т.д. № 4743/2013 г. на ВКС, I т.отд., че тези актове са обжалваеми.

2.2. Становище по поставения въпрос:

Считаме за правилно разбирането, че определението на съда по несъстоятелността, с което се отказва свикване на събрание на кредиторите, подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд.

2.2.1. Събранието на кредиторите е задължителен колективен орган в производството по несъстоятелност, на който са възложени за решаване най-важните въпроси в производството по несъстоятелност.

Правомощията на събранието на кредиторите са изброени в чл. 677 ТЗ и възможността други органи в производството по несъстоятелност (съда по несъстоятелността или синдика) да вземат решение по въпроси от компетентността на събранието на кредиторите се поражда единствено при невъзможност събранието на кредиторите да вземе решение по тях (арг. от чл. 677, ал. 2 и 4 ТЗ). За да се установи, че събранието на кредиторите не може да вземе решение по определени въпроси, при всички случаи то следва да бъде поне свикано, защото в противен случай не може да бъде направена преценката за невъзможност за вземане на решения.

Казано иначе без свикване и провеждане на събрание на кредиторите производството по несъстоятелност не би могло да се развива. И това не е случайно – целта на производството по несъстоятелност е справедливо удовлетворяване на кредиторите, които чрез нарочно предвидения в закона колективен орган „Събрание на кредиторите” формират воля и вземат решения за начина на развитие на производството, включително дали да се пристъпи към осребряване на имуществото или към евентуално

оздравяване на предприятието на длъжника (оздравителният план не може да бъде утвърден, ако не е приет от събранието на кредиторите).

Затова и съдът по несъстоятелността, когато е надлежно сезиран по реда на чл. 674, ал. 1 ТЗ, е длъжен да свика събранието на кредиторите и откаже ли да го свика постановява акт, който прегражда по-нататъшното развитие на производството, защото производството по несъстоятелност не може да се развива без решенията на събранието на кредиторите или заместващите ги решения на синдика или съда по несъстоятелността (които могат да се вземат само като сурогат на невзетите решения от събранието на кредиторите).

2.2.2. Съгласно чл. 613а, ал. 3 ТЗ, извън случаите по алинея 1 постановените от окръжния съд актове в производството по несъстоятелност, подлежат на обжалване по реда на ГПК.

Определението на съда по несъстоятелността по чл. 674 ТЗ не е предвидено изрично в разпоредбата на чл. 613а, ал. 1 ТЗ сред кръга на актовете, подлежащи на обжалване, поради което и не подлежи на обжалване при условията на чл. 274, ал. 1, т. 2 ГПК във вр. с чл. 613а, ал. 3 ТЗ.

Съгласно чл. 274, ал. 1 ТЗ на обжалване подлежат определенията:

- които преграждат по-нататъшното развитие на производството (т. 1), и
- за които изрично е предвидено в закона, че подлежат на обжалване (т. 2).

С оглед характера на събранието на кредиторите като колективен задължителен орган в производството по несъстоятелност, чиято компетентност е определена от закона и от която зависи начина на развитие на производството по несъстоятелност (дали ще се приеме оздравителен план или не, как ще се продава имуществото на длъжника, по какъв ред, как ще бъде оценено, кое лице ще бъде синдик, който да извършва осребряването и пр.), няма съмнение, че **определението на съда, с което се отказва свикване на събрание на кредиторите, при всички случаи ще препятства развитието на производството по несъстоятелност.** Защото без да бъде свикано събрание на кредиторите, чрез което да се осигури възможност събранието да вземе решение, производството по несъстоятелност не може да премине в следваща фаза нито би могла да възникне предвидената в закона компетентност на друг орган да вземе решение вместо събранието на кредиторите, която компетентност винаги е резултат от невъзможност събранието да вземе решение. Тази невъзможност за вземане на решение предполага събранието на кредиторите поне да бъде свикано.

Ето защо ако съдът по несъстоятелността е бил надлежно сезиран с искане по чл. 674 ТЗ за свикване на събрание на кредиторите, но откаже да свика такава, производството по несъстоятелност не може да се развива,

което представлява акт, преграждащ развитието на производството по несъстоятелност по смисъла на чл. 274, ал. 1, т. 1 ТЗ.

Поради това и Висшият адвокатски съвет счита, че отказът на съда по несъстоятелността да свика събрание на кредиторите подлежи на обжалване при условията на чл. 274, ал. 1, т. 1 ТЗ във вр. с чл. 613а, ал. 3 ТЗ.

3. По третия допълнителен въпрос: Могат ли получените суми от продажба на имущество, върху което е учредена ипотека или залог, да служат за покриване на предплатените от кредиторите разноски по чл. 629б от ТЗ или на разноските по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ (и в частност възнаграждения на синдика), когато получената сума от продажбата на имуществото не е достатъчна за пълното удовлетворяване на обезпечения кредитор с привилегия по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ?

3.1. Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкуване:

Според едното разбиране когато сумата, получена при осребряване на имущество, не надхвърля размера на приетото вземане на обезпечения кредитор, на основание чл. 724, ал. 3 ТЗ дължимата сума от реализация на обезпечението следва да се предаде веднага на кредитора чрез съставяне на сметка за разпределение по реда на чл. 729, ал. 1 ТЗ, отчитаща специалната привилегия на кредитора по чл. 722, ал. 1 ТЗ. Приема се, че разпоредбата на чл. 632а ТЗ е неприложима, когато се продава имущество, върху което е учредено обезпечение, и получената сума не е достатъчна за пълно удовлетворяване на обезпеченото вземане, като наред с това вземането на синдика за ежемесечни разноски не може да се удовлетвори преди вземането на обезпечения кредитор от сумите, получени от продажба на обезпечението. В този смисъл са Определение № 752/30.11.2016 г. по ч.т.д. № 633/2016 г. на Варненски апелативен съд, Определение № 375/20.07.2016 г. по ч.гр.д. № 432/2016 г. на Пловдивски апелативен съд и Определение № 296/02.07.2015 г. по ч.т.д. № 406/2015 г. на Пловдивски апелативен съд.

Според другото разбиране сумите от продажба на имущество, върху което е учредено обезпечение, дори когато не са достатъчни за удовлетворяване на обезпечения кредитор, не изключват възможността от получените суми да се възстановят по реда на чл. 632а ТЗ привнесените разноски на лицето, което ги е предплатило. Правото на кредитора да получи предплатените суми за разноски възниква в момента, в който масата има достатъчно средства за това, без значение от продажбата на какво имущество са събрани, тъй като се приема, че без предплащането на средства за разноски не би се стигнало до продажба на обезпечението. В

този смисъл са Определение № 443/15.09.2016 г. по т.д. № 580/2016 г. на Пловдивски апелативен съд, Определение № 446/11.07.2016 г., постановено по в.ч.т.д. № 414/2016 г., на Варненски апелативен съд и Определение от 08.07.2016 г. по ч.в.т.д. № 353/2016 г. на Варненски апелативен съд.

3.2. Становище по поставения въпрос:

Считаме, че отговорът на въпроса не е еднозначен и следва да се направи разграничение между хипотезите на възстановяване на предплатени разноски по чл. 629б от ТЗ и разноски по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ.

3.2.1. Когато наличното имущество не е достатъчно за да покрие началните разноски на производството по несъстоятелност, съдът определя сумата, която трябва да бъде предплатена като разноски от кредиторите и определя срок, в който да стане това (чл. 629б ТЗ и чл. 632, ал. 1-5 ТЗ).

Съгласно чл. 632а ТЗ предплатените суми по чл. 629б ТЗ се възстановяват на кредитора, който ги е привнесъл, когато **масата на несъстоятелността се увеличи достатъчно.**

Разпоредбата на чл. 632а ТЗ има стимулираща и гаранционно - обезпечителна функция, защото без предплащане на суми за разноски производството по несъстоятелност не може въобще да се развива и въобще не може да се стигне до осребряване на наличното имущество и разпределяне на сумите между кредиторите по чл. 722, ал. 1 ТЗ.

Целта на разпоредбата на чл. 632а ТЗ е да гарантира кредиторите, които са привнесли разноски, че ще си получат привнесените суми без да чакат изготвяне на сметка за разпределение и без да са конкурират с останалите кредитори, и по този начин да ги стимулира да привнасят разноски, за да може производството по несъстоятелност да се развие във всички фази – от откриване на производството до осребряване на имуществото и разпределението на сумите, получени от осребряването.

В Търговския закон на няколко места се съдържа изрече «достатъчно» парични средства. Разпоредбата на чл. 720 ТЗ предвижда, че *«разпределението се извършва, когато в масата на несъстоятелността се наберат достатъчно парични средства»*. В разпоредбата на чл. 632а ТЗ законодателят също е предвидил разноските на кредиторите да се възстановяват когато *«масата на несъстоятелността се увеличи достатъчно»*.

Понятието «достатъчно» несъмнено следва да се разбира не като достатъчност да се удовлетворят всички кредитори или поне обезпечените, нито като достатъчност да се възстановят всички суми на предплатилите ги кредитори (подлежащи на възстановяване по чл. 632а ТЗ).

Коя сума е «достатъчна» зависи от конкретното производство, от вида и размера на продаденото имущество, стойността на приетите

вземания, стойността на привнесените разноски и пр., като употребеният в разпоредбите израз «достатъчно» има за цел единствено да ограничи броя на съставяните сметки за разпределение, респ. да ограничи броя на възстановяването на суми на кредиторите по чл. 632а ТЗ.

Разпоредбата на чл. 632а ТЗ има характер на особена правна норма, която за удовлетворяване на кредиторите, привнесли разноски, изключва общия ред за удовлетворяване чрез изготвяне на сметка за разпределение. Правилото на чл. 632а ТЗ е изключително и синдикът трябва да го приложи преди да пристъпи към изготвяне на сметка за разпределение. Разпоредбата на чл. 632а ТЗ е аналогична на разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД. Подобно на разноските за принудително изпълнение, които в общия изпълнителен процес подлежат на удовлетворяване преди обезпечения кредитор (ползват се с привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ТЗ), така и привнесените от кредиторите разноски за производството по несъстоятелност, подлежат на удовлетворяване при условията на чл. 632а ТЗ, преди да се изготвят сметки за разпределение на събраните от продажбата на обезпечението суми. Логиката в двете разрешения е еднаква – кредиторите, които с направените от тях разноски за принудителното изпълнение (в производството по ГПК) или с привнесените от тях разноски за развитие на производството (в производството по несъстоятелност), са осигурили възможност имуществото да бъде продадено, трябва да получат направените от тях разноски преди обезпечените кредитори – в единия случай с привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ГПК, а в другия случай преди въобще да се извършва разпределение по реда на чл. 722 ТЗ, по силата на специалното правило на чл. 632а ТЗ.

Няма нито правна, нито житейска справедливост да се изготвят сметка за разпределение и да се предвиждат суми за изплащане на обезпечени кредитори по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ – което предполага обезпечението да е продадено и да е набрана «достатъчна» сума по смисъла на чл. 720 ТЗ, без да е изпълнено изискването на чл. 632а ТЗ – да са били преди това възстановени разноските на кредитора, който ги е привнесъл и с които привнесени разноски е осигурено продължаването на производството и продажбата на имуществото, а оттам и възможността за удовлетворяване на обезпечените кредитори.

Ето защо дори когато сумите, получени от осребряване на имущество, служещо като обезпечение, не са достатъчни за пълно удовлетворяване на кредиторите с права по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ, следва първо при условията на чл. 632а ТЗ (без изготвяне на сметка за разпределение), да се предвиди изплащане на всички предплатени разноски от кредитори по чл. 629б ТЗ, преди да се пристъпи към изготвяне на сметка за разпределение, по силата на която обезпеченият кредитор ще получи удовлетворение.

3.2.2. По друг начин следва да се отговори на въпроса дали от сумите, получени от продажба на имущество, служещо за обезпечение на кредитори по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ, могат да се покриват разноски по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ и в частност възнаграждение на синдика, когато получената сума не е достатъчна за пълно удовлетворяване на обезпечения кредитор.

Тази хипотеза предполага кредиторите, които са привнесли разноски, да са били удовлетворени по реда на чл. 632а ТЗ – без изготвяне на сметка за разпределение, или в производството по несъстоятелност въобще да не е било необходимо привнасяне на разноски.

В този случай сумите от продажбата на имущество, служещо като обезпечение на кредитори, следва да бъдат разпределени на кредитора с привилегия по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ на основание чл. 724 ТЗ. Иначе би се стигнало до промяна в поредността на удовлетворяване на вземанията и удовлетворяване на вземане за разноски (от реда по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ), преди да са удовлетворени всички кредитори от предходен ред (от реда по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ). Разпоредбата на чл. 722 ТЗ урежда привилегиите в производството по несъстоятелност и по подобие на чл. 136 ЗЗД урежда първо особените привилегии (от конкретни имуществени права на длъжника), а след това общите привилегии (поредността на удовлетворяване от цялото имущество на длъжника).

Вземането на обезпечения кредитор се ползва с първа специална привилегия от имуществото, върху което е учредено обезпечение, поради което сумите, получени при продажбата на това имущество следва да се разпределят на обезпечения кредитор – чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ.

Разноските в производството по несъстоятелност по чл. 723 ТЗ се ползват с първа обща привилегия върху цялото имущество на длъжника (чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ) и няма как да се удовлетворяват преди да са удовлетворени всички вземания със специални привилегии върху това имущество (вземанията по чл. 722, ал. 1, т. 1 и 2 ТЗ).

Възнаграждението на синдика е предвидено в разпоредбата на чл. 723, т. 2 от ТЗ като част от разноските по несъстоятелността, поради което и ако то не е платено текущо, ще подлежи на удовлетворяване с поредност по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ.

Ето защо Висшият адвокатски съвет счита, че когато сумите, получени от продажба на имущество, служещо като обезпечение, не са достатъчни за пълно удовлетворяване на обезпечените кредитори с права по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ, от набраните средства не може да се предвиди изплащане на разноски за производството по несъстоятелност и в частност възнаграждение на синдика, защото разноските по несъстоятелността подлежат на удовлетворяване с поредност по чл. 722, ал. 1, т. 3 ТЗ.

4. По четвъртия допълнителен въпрос: Чия собственост стават недвижимите имоти и движимите вещи, останали непродани в производството по несъстоятелност, след прекратяване на производството и заличаване на длъжника от Търговския регистър?

4.1. Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкуване:

В съдебната практика по този въпрос се застъпват две становища.

Според едното становище непроданите недвижим имоти (а същото би следвало да важи и за движимите вещи), стават собственост на съдружниците, респ. на акционерите и се разпределят между тях, като този извод се основава на аналогия с чл. 271 ТЗ относно имуществото, останало неосребрено при приключване на ликвидацията. В този смисъл са Решение № 38/23.01.2013 г. по гр.д. № 1011/2010 г. на III с-в на ОС – Стара Загора и Решение № 114/16.03.2015 г. по гр.д. № 76/2014 г. на ОС - Стара Загора.

Според другото разбиране след заличаване на търговеца от търговския регистър при приключване на производството по несъстоятелност недвижимите имоти и движимите вещи стават безстопанствени и на основание чл. 13, ал. 2 от Закона за общинската собственост се владеят и управляват от общината, на чиято територия се намират. След изтичане на предвидените в закона срокове за придобиване на имуществата по давност те стават общинска собственост. В този смисъл е Определение от 06.01.2014 г. на ВТАС по в.ч.д. № 479/2013 г.

4.2. Становище по поставения въпрос:

Проблемът чия собственост стават недвижимите имоти и движимите вещи, останали непродани в производството по несъстоятелност след неговото прекратяване и заличаването на длъжника от търговския регистър, се поставя при приключване на производството с решение на съда поради изчерпване на масата на несъстоятелността по чл. 735, ал. 1, т. 2 ТЗ, както и в случаите на прекратяване на производството по несъстоятелност в хипотезата на чл. 632, ал. 4 ТЗ поради непривнасяне на разноски.

4.2.1. За да се отговори аргументирано на въпроса трябва да се направи разграничение между търговците-юридически лица и едноличния търговец.

4.2.1.1. Когато търговецът, който е заличен от търговския регистър при условията на чл. 735, ал. 3 ТЗ или чл. 632, ал. 4 ТЗ, е физическо лице – едноличен търговец (ЕТ), заличаването води до изгубване на търговската му правоспособност, но не засяга правното му положение като субект на гражданското право. Признаването на търговскоправно качество на физическото лице – едноличен търговец разширява неговата правоспособност, но няма за последица възникването на нов правен субект, различен от самото физическо лице. Придобиването и изгубването

на търговското качество не засяга качеството „правен субект“ на физическото лице, поради което дори физическото лице да изгуби качеството си на ЕТ, то продължава да бъде титуляр на права и задължения и с оглед на това то остава титуляр на вещните права върху непродадените вещи от неговото прекратено предприятие след заличаването му като ЕТ от търговския регистър при условията на чл. 735, ал. 3 ТЗ, респ. чл. 632, ал. 4 ТЗ. Така е, защото останалите като непродадени в производството по несъстоятелност вещни права върху движимите и недвижими вещи са били включени в търговското предприятие на едноличния търговец, но на свой ред това предприятие представлява обособена част от имуществото на физическото лице. Налице е проявление на принципа „един субект – едно имущество“. Независимо от отпадането на търговската му правоспособност, след заличаването му като търговец от търговския регистър, физическото лице остава титуляр на всички субективни права, които не са били включени в масата на несъстоятелността, както и на тези имуществени права, които макар и включени в масата по чл. 614 ТЗ, не са били отчуждени (осребрени) в производството по несъстоятелност поради това, че поради ниската си стойност, трудна събираемост (за вземанията) или по друга причина не са могли да намерят икономическа реализация. Сред тях са и вещните права върху движими и недвижими вещи, които са останали непродадени в производството по несъстоятелност.

4.2.1.2. Когато подлежащият на заличаване при условията на чл. 735, ал. 3 ТЗ длъжник в производството по несъстоятелност е юридическо лице (търговско дружество, кооперация по Закона за кооперациите по чл. 1, ал. 2 ТЗ и др.), разрешението е различно.

В този случай от момента на заличаването му от търговския регистър, правният субект прекратява своето съществуване като правен субект за в бъдеще и изчезва от правния мир без универсално или частно правоприемство по отношение на остатъчните активи от имуществото му. Тези правопрекратяващи последици от заличаването на длъжника-юридическо лице в условията на чл. 735, ал. 3 ТЗ, респ. чл. 632, ал. 4 ТЗ, кореспондират логически на конститутивното действие на вписването на юридическото лице-търговец в търговския регистър (арг. от чл. 67 ТЗ).

За разлика от положението при заличаване на едноличния търговец, когато се прекратява търговец-юридическо лице и се заличава от търговския регистър при условията на чл. 735, ал. 3 ТЗ, респ. чл. 632, ал. 4 ТЗ, прекратеното юридическо лице няма правоприемник, поради което останалите непродадени в производството по несъстоятелност движими и недвижими вещи остават без собственик и стават безстопанствени вещи.

Доколкото няма специална правна уредба относно съдбата на недвижимите имоти и движимите вещи, останали непродадени в производството по несъстоятелност след прекратяване на производството и заличаване на длъжника от търговския регистър, по отношение на тях

следва да се прилагат общите правила на вещното право. В хипотезата на заличаване на длъжник-юридическо лице от търговския регистър при условията на чл. 735, ал. 1 ТЗ, респ. чл. 632, ал. 4 ТЗ, тези вещи остават без собственик поради изчезване на техния титуляр без правоприемство, те следва да бъдат подчинени на общия гражданскоправен режим на безстопанствените имоти и вещи.

4.3. След изменението на разпоредбата на чл. 6 ЗС (ДВ, бр. 31 от 1990 г., бр. 77 от 1991 г. и бр. 33 от 1996 г.), последвано от отмяната на чл. 3, т.5 (ДВ, бр.124 от 1998 г.) и заместването ѝ с нова редакция (ДВ, бр. 32 от 2005 г.), според която държавна собственост са имотите и вещите, придобити чрез други способи, предвидени в закона, действащото ни право не съдържа общо правило, което да предвижда, че държавата придобива на общо основание всички имоти и вещи, които нямат друг собственик.

Уредбата на конкретните придобивни основания, на които държавата придобива имоти и вещи, останали без установен собственик, е фрагментарна и казуистична по характера си (вж. чл. 11 ЗН, чл. 3, т.2 ЗДС, чл. 91 ЗС, чл. 56, ал. 5, изречение второ от Закона за банковата несъстоятелност и др.).

След изменението на разпоредбата на чл. 2, ал. 2, т. 5 ЗОС (ДВ, бр. 96 от 1999 г.), при действащата редакция на правилата на чл. 2, ал. 1 ЗОС (изм. ДВ, бр. 101 от 2004 г.) по аналогичен начин е разрешен и въпросът относно възможността общината да придобие правото на собственост върху имоти и вещи без установен титуляр. De lege lata липсва общо правило в този смисъл. Основанията за придобиване от общината на правото на собственост върху имоти и вещи, които са останали без собственик, са изрично и конкретно предвидени в различни закони (чл. 2, ал. 1 ЗОС, чл. 11 ЗН, чл. 44, ал. 2 ЗЮЛНЦ и др.).

По настоящем липсва разпоредба, която да позволява държавата или общините да придобият автоматично правото на собственост върху непродадените в производството по несъстоятелност имоти и вещи от масата на несъстоятелността след заличаване на техния собственик (длъжника-юридическо лице) от търговския регистър при прекратяване на производството по несъстоятелност по чл. 735, ал. 3 ТЗ, респ. чл. 632, ал. 4 ТЗ.

Разпоредбата на чл. 13, ал. 2 ЗОС, която предвижда, че безстопанствените имоти се владеят и управляват от общината, на чиято територия се намират, по ред, установен с наредба на общинския съвет по чл. 8, ал. 2 ЗОС, не е аргумент за обратното разбиране. Тази разпоредба не урежда нито особен първичен, нито особен произведен придобивен способ в полза на общината, а с нея законодателят само е създал основание за придобиване от общината на обикновено (недобросъвестно) владение върху безстопанствени имоти, намиращи се нейната територия и за

извършване от общината на действия по тяхното управление. Установяването на владение върху тези имоти само по себе си не поражда никакви вещни права в полза на съответната община. С оглед на уредените в чл. 2 ЗОС основания за придобиване на право на собственост от общините, съответната община-владелец по смисъла на чл. 13, ал. 2 ЗОС, би могла да придобие правото на собственост върху безстопанствените имоти на нейна територия единствено чрез придобивна давност, с изтичането на общия 10-годишен давностен срок по чл. 79, ал. 1 ЗС за недвижимите имоти, съответно – с непрекъснато владение в продължение на 5-години за движимите вещи по чл. 80, ал. 1 ЗС.

4.4. По изложените съображения Висшият адвокатски съвет счита, че на поставения въпрос следва да се дадат следните отговори:

- **Правото на собственост върху недвижимите имоти и движимите вещи, останали непродадени в производството по несъстоятелност след прекратяване на производството и заличаване от търговския регистър на длъжника-едноличен търговец, принадлежи на физическото лице, което със заличаването му от търговския регистър е изгубило единствено търговската си правоспособност, но не и общата си гражданска правоспособност.**

- **Недвижимите имоти и движимите вещи, останали непродадени в производството по несъстоятелност след прекратяване на производството и заличаване на длъжника – юридическо лице от търговския регистър, остават без собственик и попадат на общо основание под вещноправния режим на безстопанствените имоти и вещи. По отношение на тях се прилага разпоредбата на чл. 13, ал. 2 ЗОС, която предвижда, че безстопанствените имоти се владеят и управляват от общината, на чиято територия се намират, по ред, установен с наредба на общинския съвет по чл. 8, ал. 2 ЗОС. Общината би могла да придобие правото на собственост върху завладяните от нея на основание чл. 13, ал. 2 ЗОС безстопанствени имоти на нейна територия единствено чрез придобивна давност - с изтичането на общия 10-годишен давностен срок по чл. 79, ал. 1 ЗС за недвижимите имоти, съответно – с непрекъснато владение в продължение на 5-години за движимите вещи по чл. 80, ал. 1 ЗС.**

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

